

EX LIBRIS
ILLVSTRISSIMI VIRI,
DN. DAN. LVDOLPHI,
LIB. BAR. de DANCKELMANN,
S. REG. MAI. BORVSS. CONSILIARII
STATVS INTIMI, cetera,
BIBLIOTHECÆ ACAD. FRIDERICIANÆ
TESTAMENTO RELICTIS.

Gy. 10.

34.

D. O. M. A.

ARMINII
CHERVSCORVM
DVVIS
VITAM ET RES
GESTAS

DISPUTATIONE ORDINARIA

SVB PRÆSIDIO

PAVLI HACHENBERG

ELOQ. ET HISTOR. PROF.

Publico omnium examini

In Auditorio Philosophico

Ad V. Julii M DC LXXIX. Hor. Sol.

Proponet

FRIDERICVS THEODORVS SPIEGEL

de PICKELSHEIM

Nobilis Westphalus.

HEIDELBERGÆ,

Litteris SAMVELIS AMMONII, ACAD. Typograph.

ARMINIUS.

Ermania, amplissima gentium populorum-
que mater, Europæ decus atque præsidium,
nunquam fortissimis Heroibus caruit, quo-
rum rebus gestis æternam apud omnes na-
tiones sui sibi nominis famam gloriamque
conficeret. Verùm ex omni memoria ma-
gnum inprimis, atque inclytum ARMINII nomen est:
clarius procul dubio futurum, nisi in ea incidisset tempo-
ra, quibus Germani facere fortia, quàm scribere male-
bant. Sed nec carmina ea, unicum Annalium genus,
quibus adhuc tempore Taciti apud Germanicas canebatur Tacit. An.
lib. II.
gentes, posterorum pietas conservavit: sive quòd inter
certamina blandientium facilè Principes fileantur illacry-
mabiles, ubi nullus gratiæ, nullus ambitioni locus su-
perest: sive quia mortuos laudari desiisse dicendum est,
postquam homines laudanda facere desierunt. Igitur o-
mnem *Arminii* nostri memoriam famamque debemus Scri-
ptoribus Romanis, qui dum clades gentis suæ inserunt An-
nalibus, hujus quoque Herois virtutes æternitati con-
secrârunt. Sed licet diversis laudibus à Romanis hostibus
celebretur, id tamen omnium præstantissimum atque ve-
rissimum præconium est, quo LIBERATOR GERMA- Idem, ibid.
NIÆ à Tacito deprædicatur.

Vellei. Hist.
Rom. lib.
II. cap.
CXVIII.

II. In illo exornando, ut omnibus imperatoriis præfidiis instructus, Germaniam felicissimè vindicaret, Natura & Virtus contendisse videntur. Illa primùm concessit genus nobile, & Majorum imaginibus augustum: quippe Pater ejus Sigimerus, Princeps validissimæ & fortissimæ *Cheruscorum* gentis, cujus vera ac præcipua sedes ad Albim ac Visurgim fuit. Non heic ambitiosè agam, ut nobilitatem tanti generis à Trojanis arcessam, quod nupero seculo ineptissimus Scriptor in laudibus Arminii memorandum putavit. Tanquam nemo ante fabulosos Ilii cineres, nemo ante Priami cadentis domum, inter Germanos nobilis? aut tanquam magnum & eximium stirpis decus, si quis ad adulterum Paridem, aut proditorem Antenorem, aut furiosum Hectorem origines suas deducat? Sed inter Germanos olim, sicut inter cæteras gentes, pares omnes Natura genuit, sola virtus discrimen interposuit. Et quanquam magna patrum merita, ut Tacitus scribit, Principis dignationem etiam filiis adolescentulis assignarent; idem tamen virtutis experimentum abs se exigere jubebantur, per quod Parentes in tanto fastigio steterant.

Tacit. de
Morib.
Germ.

Aeneid. XI.

III. Sunt, qui ad ejus formam pulchritudinemque respexisse velint Maronem, ubi canit:

*Dejicit Herminium, nudo cui vertice fulva
Caesaries, nudique humeri; nec vulnera terrent.*

Vellej. lib.
II. cap.
CXVIII.

Sed apertius dignitatem corporis, vultusque vigorem notat Vellejus, apud quem *Juvenis ardorem animi vultu oculisque præferens* dicitur. Grata hæc, & amica populo, qui personam imperantis non animis solùm, sed etiam oculis servire suis cupit. Et barbari semper homines, ut Curtius demonstrat, *magnorum operum non alios capaces putant, quàm quos eximiâ specie donare natura dignata est.*

Curt. lib.
VI. cap. V.

Nec

ARMINIVS.

Nec tamen accedimus doctissimis viris, qui Naturam ipsam
 semper magnis mentibus domicilia corporum digna me-
 tari statuunt: quum imperium *in virtute esse, non in*
decore, rectius cum Alexandro Severo censeamus. Sed Lamprid.
cap. xxxiii.
 & ineptissima eorum plerumque conjectura, qui ex o-
 ris vultusque ingenio, aut corporis habitu filoque scisci-
 tantur, quantus hominem spiritus intraverit habitator.
 IV. *Fortem manu* vocat Vellejus: & Tacitus violen- Vellej. lib.
II.
 tiam animo insitam, audaciam, atque iram ejus perstringit. Pri-
 mum meritò laudamus, quum fortitudinis roborisque cor-
 porei gloriam, vel certè famam, magni semper viri am-
 bitiosius quæsiverint. Sed nec violentiam, audaciam,
 iramque semper damnamus, quum fortiora, & solida
 naturâ ingenia has ferant tempestates, iisque virtutes ipsas
 alant atque inflamment. Nec aliud sanè ingenium inter
 barbaros, quales ea tempestate Germani erant, Principi Tacit. An-
nal. lib. I.
 magis conveniebat. Inter hos enim audacissimus quisque,
 & ingenii vehementissimus, rebus gerendis promptior habe-
 batur. Frustra heic ingenium sedatum, molle, compo-
 situm commendaveris: quum illud ab ingenio Germanorum
 alienum foret. Etiam præstantissimæ quædam virtutes in vi-
 tiorum habendæ loco, & veluti noxiæ postponendæ sunt, si
 ab ingenio obsequentium abhorrescant. Vonones Parthorum
 Rex, Arminio nostro coævus, à regno dejectus est, quòd
 Romanas virtutes ad imperium attulisset.

V. Addit Vellejus, *sensu ipsum celerem, & ingenio ul-* Vellej. lib.
II. cap.
cxviii.
tra barbarum fuisse. Quam indolem pariter debuit Naturæ,
 quæ interdum, etsi nulla artis accesserint studiâ, istam felicitis
 ingenii dotem, hominibus liberalissimè dispertit. Nimiùm
 enim suis blandiuntur Musis, qui omne ingenii acumen,
 omnemque prudentiam è Philosophorum petendam scholis,
 aut ex sapientiæ libris hauriendam existimant. Jam adole-

Nepos in
Themist.

scens Themistocles *celeriter, quæ opus erat, reperiebat; nequè minus in rebus gerendis promptus, quàm excogitandis erat.* Isto naturæ beneficio pollentes Hamilcar & Annibal, quum vix adolevissent, res maximas patrârunt. Et nondum heros noster vicesimum quintum egressus erat annum, quum militiæ domique negotia maximæ clarissimæque Reipublicæ felicissimè administraret. Adulationi tamen propius esset, si heic cum nonnullis statuerem, tardo ductu, & per lentas educationis moras fingi mentes, quæ in turbam nascuntur: at magnas animas, quas natura supra cæteros extulit, festinato rationis usu ad prudentiam rapi, ut vitæ simul, ac virtutis rudimenta ponant.

Vellej. lib.
II. cap.
CXVIII.

VI. Equidem imminuere illam in *Arminio* famam ingenii Vellejus videtur, quum tantum processisse *ultra barbarum* scribat. At nec Dux noster gloriam ingenii aucupatur inter Romanos, quibus operosa servitutis patientia, & obscuræ regnantium artes versutum, acre, & subtile ingenium commendaverant. In Republica autem Germanorum gubernanda, qualis olim erat, unum malim Arminium, quàm centum Tiberios aut Sejanos, quos ab ingenii altitudine & subtilitate, tam mirificè Vellejus extollit. Neque enim ibi ad exactam sapientiæ amussim omnia imperanda aut exigenda sunt, ubi mores hominum ista haut patiuntur. Et fortasse haud absolum est, quod à Thucydide olim scriptum: *Hebetiores, quàm acutiores, ut plurimum melius Rempublicam administrare.* Quamvis quid tandem *Arminio* defuit, qui quod difficillimum in primis est, & præliò strenuus, & consiliò bonus erat?

Thucyd.
Hist. lib.
III.

VII. Sed potiores sibi partes vindicat Virtus, quæ primò clarissimum adjecit ornamentum ac præsidium, quando castam bonamq; educationem puero adhibuit. Faciliùs enim prava educatio corrumpit bonos, quàm bona malos emendat.

dat. Igitur ubi ætas illi adolevit, non se inertiae aut luxui permisit, sed more gentis, totum se militaribus studiis addixit. Ea enim sola olim inter Germanos via, qua ad famam claritudinemque nominis contendebatur. Nam literis impalescere, aut sterili pacis incumbere otio, ignavum putabatur. Ac primum quidem tyrocinium in gentis patriæ castris posuit, inde signa secutus Romanorum, qui per eam tempestatem scientiâ & virtute bellicæ laudis cunctis nationibus præstabant. Vellejus *assiduum militiæ Romanæ comitem* vocat: Tacitus etiam *ductorem popularium meruisse* affirmat. Quo tempore inter castrorum otia linguam didicit Latinam, quæ tunc cum Romano Imperio latè diffusa, maximè per orbem terrarum vigebat.

Vellej. lib.

II. Hist.

Rom.

Tacit. An-

nal. lib. II.

VIII. Nec diu obscura fortissimi Adolescentis fama fuit, quum egregiorum facinorum gloriâ, non Germaniam modò, sed ipsam quoque Italiam, gentium domicilium, & Imperii arcem impleret. Itaque quum eum Augustus Cæsar ornandum judicasset, jus Civitatis Romanæ concessit; qui honos nunquam peregrinis, nisi ob maxima in Remp. merita contigit. Pariter equestris dignitas in Juvenem congesta, quæ post Senatorium ordinem amplissima erat. Utrumque honorem, quum maximi duceretur muneris, Reges etiam potentissimi ambiebant: seu illud magnitudini & fortunæ Romanæ datum est: sive homines blandiendo quærunt extolluntque, quod fastidiendo irritare extimescunt. At Arminius vilia ista arbitratur præmia, quæ servitutis memoriam homini ingenuo offundunt. Agnoscit victos misceri victoribus, ut libertatis recordatio fortissimis viris eripiatur. Sed illum angit animum, & vellicat Patria, quæ infelici nuper bello attrita, Romanis securibus fascibusque ingemiscebat.

Tacit. An-

nal. lib. I.

c. II.

IX. Etenim circà eam tempestatem Drusus magnam Germaniæ Trans Rhenanæ partem Romanis subjecerat: vi-

Flor. lib.

IV. cap. XII.

ētis magis, quàm domitis Germanis, quum nec mores Romanorum, nec arma susciperent. Neque unquam ista gens totum ferre jugum potuit, quum libertatem animâ potiorem duceret. Ergo veluti socii sub imperium Romanorum accepti, qui maiestatem eorum comiter colerent: cæterum exercitus tuendi limitis causâ, provinciæ impositus est. Missus ad provinciam administrandam, exercitumque regendum Quintilius Varus, *Vir ingenio miti, ut Vellejus cum describit, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, otio magis castrorum, quàm bellica assuetus militia: pecunie verò quàm non contemptor, Syria, cui præfuerat, declaravit, quam pauper divitem ingressus, dives pauperem reliquit.* Ac præter avaritiam, Floro haud dissimulante, libido, superbia, sævitia inertem animum infederant: quorum unoquòque nihil generosorum hominum libertati intolerabilius existit.

Vellej. Hist.
Rom. lib. II.
cap. CXVII.

Flor. lib.
IV. cap. XII.

Dio Cass.
Hist. Rom.
lib. LVI.

X. Sed sicut felicitas in pravo ingenio avaritiam, libidinem, aliaque occulta mala patefacit; ita ipsa scelera successu suo prætumida, sanioerem plerumque auferunt mentem, & magnis, ac puerilibus ferè erroribus implicant. Jamprimum Varus, verba sunt Dionis Cassii, *instituit eam gentem subito transformare, tanquam servituti subiectis imperare, pecuniasque ut à subditis exigere.* Perinde ac si non eadem regnorum & principatum recentium, quæ arbuscularum, ratio esset: quæ mollem tenellamque requirunt manum, donec conceperint, radicesque egerint. At modò viderat Augustum suum paulatim insurgentem, ut munia Senatus imperiique ad se traheret. Viderat Julium Cæsarem ivisse præcipitem, quum uno omnia momento immutare aggredetur. Et quàm illud absurdum, ut is, qui nulla virtute militari metuendus bellicosæ genti est, præcidere uno velut ictu jugulum libertatis, crepare tristia servitutis vocabula

bula, & pecunias acerbè imperare molitur?

XI. Alter error non minùs ridiculus, quàm exitialis erat. Nam, ut Vellejus scribit, *Germanos concepit esse homines, qui nihil præter vocem membraque haberent hominum: quique gladiis domari non poterant, posse jure mulceri.* Quo proposito mediam ingressus Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedine, jurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine, traherat æstiva. Quis non heic miretur vecordiam Vari, qui prætorem urbanum in foro jus dicere, non in mediis Germaniæ finibus exercitui se præesse credit? At frustra existimat, eam legum Romanarum esse præstantiam, ut omnibus Rerumpublicarum formis applicari queant. Neque enim aptæ atque idoneæ sunt civibus regendis, quorum salus primariò, & per se quaritur. Rectiùs inculcantur iis, qui imperio herili & monarchico assueti, imminere virgas tergis, secures cervicibus, alieno haud animo patiuntur. At Germani *togas & severiora armis jura* vident, ac simul inhorrescunt. Vellej. Hist. Rom. lib. II. cap. CXVII.

XII. In isto patriæ discrimine Arminium virum fuisse prudentissimum comperio, qui quum depellere jugum à cervicibus civium suorum statuisset, non impetu & audaciâ, sed singulari dexteritate, sed industriâ circumspectâ rem maximam pulcherrimamque aggreditur. Primùm enim, quum Catti & Cherusci, teste Tacito, *aternùm discordarent*, conciliandos utrosque existimat; frustra abs se florentissimum hostium laceffi exercitum arbitratus, nî latera provinciæ fidis amicis munivisset. Exinde metu vicinorum sublato, *primò paucos, mox plures in societatem consilii recipit: opprimi posse Romanos, & dicit & persuadet: decretis facta jungit: tempus insidiarum constituit.* Spem felicitis successus spondet ex segnitia Vari; haud imprudenter *speculatus, neminem celerius opprimi, quàm qui* Tacit. Annal. lib. I.

nihil

nihil timere : & frequentissimum initium esse calamitatis, securitatem.

Dio Caf.
Hist. Rom.
lib. LVI.

XIII. Nec abnuebant consilium Germani, qui Vari inceptum non tulerunt: primoribus ipsorum amissum principatum desiderantibus, vulgò consuetam rerum rationem peregrinæ dominationi anteferente. Cuncti obsequium sibi ergà Romanos commendatum putant, non quo evertitur Respublica, sed quo conservatur. Ac inanes effundi vident querelas, quum semper æquitatem parti & sententiæ imponant, qui armis & legionibus succincti sunt. Neque illos quidem laudandos existimant, qui inani libertatis jactatione se ac suis in ultimum discrimen adductis, ambitiosâ tantum morte inclarescunt. Sed nec causa & justitia armorum longè arcessenda, quum non alia esset, ac quam Tiberio apud Dionem Bato ille attulit: *Vos Romani causam rebellandi eò prabuistis, quòd ad custodiendos greges vestros non canes, non pastores, sed lupos mittitis.*

Idem lib.
LV.

Strabo lib.
VII.

XIV. Sed inter cæteros Proceres, quos in societatem pulcherrimi facinoris adsciscere Arminio placuit, Segestes fuit, cujus filiam Thuaneldam matrimonio secum junxerat. Poterat fidem tanti viri obstringere ipsa affinitas, patriæ communis necessitudo, eorundemque religio sacrorum: quæ vulgò maxima & sanctissima societatis vincula habentur. Sed eventu compertum est, solam istam heic certam esse fidem, quam quis sibi tantum habet. Ita prudenter ne filio quidem suo Antigonus Rex, sed nec togæ suæ Cælius Metellus arcana committenda censebant.

Tacit. An-
nal. lib. 1.

XV. Etenim Segestes, auctis privatim odiis, parari rebellionem Q. Varo aperit. Ipse gener *invisus inimici soceri,* ut Tacitus loquitur; *quæque apud concordēs vincula caritatis, irritamenta irarum apud insensos erant.* Prima odiorum causa ferebatur, quòd *Arminius filiam ejus alii pactam rapuerat.* Sed
quum

ARMINIUS.

quum ipsa rapi à tanto amatore gestiisset matura virgo, frigidior videbatur causa, quàm ut tantæ perfidiæ velandæ sufficeret. Igitur maximè illud ingeminat apud Tacitum: *Vetera novis, quieta turbidis antehabeo.* Utrumque laude dignum erat, nisi, ut ejus similtas atque arrogantia tulerat, ita bonum, malumque publicum existimasset. Quod sanè bonum publicum nulli, ut plurimùm, vehementiùs jactant, quàm qui privatis de causis, irâ, invidiâ, odio in alium æstuant.

Ibid.

XVI. Quum sæpe certiozem conjugationis reddidisset Varum, tum supremò convivio suasit, ut *se, & Arminium, & ceteros proceres vinciret: nihil ausuram plebem principibus amotis; atque ipsi tempus fore, quo crimina & innoxios discerneret.* Tritum hoc Segestis consilium est, & jam olim à Thrasybulo Milesiorum Tyranno, & Tarquinio adumbratum, quum ille eminentes segetum aristas, hic summa papaverum capita decuteret. Etenim *multitudo omnis*, ut Scipio apud Livium differit, *sicut natura maris, per se immobilis est, ut venti & aure cient, aut tranquilli, aut procellosi.* Sæpius tamen inhorruit vehementiùs seditio, ubi summa & dilecta populo capita securi succubuere. Fusus Hornani & Egmondani sanguis seditionem Belgicam non extinxit, sed atrociùs inflammavit. Nempe ipsa causa, & radix tanti mali extirpanda est, quæ nisi sublata atque excisa sit, facilè ipsa seditio, velut infelix in agris lolium renascitur.

Tacit. Annal. lib. I.

Liv. lib. XXVIII. cap. XXVII.

XVII. Verùm Varus, etsi totum conjugationis ordinem ab Segeste accepisset, nec proceribus Germanis catenas injicit, nec sibi suisque adversus gravissimas insidias prospicit. Labet audire differentem super hac socordia Paterculum: *Sed prævalebant jam fata consiliis, omnemque animi ejus aciem præstrinxerant. Quippe ita se res habet, ut plerumque, qui fortunam mutaturus est, consilia corrumpat, efficiatque, quod miser-*

Vellej. lib. II. cap. CXVIII.

B

rimum

rimum est, ut quod accidit, id etiam meritò accidisse videatur, & casus in culpam transeat. Non improbamus hanc scriptoris terribilissimi sententiam, si hominem rigido isti inevitabiliq; Stoicorum fato haud alliget. Perituris enim oculos obstruit fortuna, & manum injicientibus fati hebetantur sensus hominum, & obruuntur. Quis tamen negare audeat, Fabrum esse suam quemq; fortunam; & suos cuiq; mores fingere fortunam, quod Atticus dicere solebat? Sed Varum, nostrum occupaverat socordia, quam contra se nixus, rem justam aestimatione perpendere nequibat. Negat itaque se credere, spemque in se benevolentiam ex merito aestimare profiteretur. Quin, ut Dio ait, objurgabat etiam eos, quod sibi timerent, ac illos in invidiam vocarent.

Corn. Nep.
in Attico.

Vellej. lib.
II. cap.
CXVIII.

Dio Hist.
Rom. lib.
LVI.

Vellej. lib.
II. cap.
CXVII.

Dio Hist.
Rom. lib.
LVI.

XVIII. Interea dum hæc geruntur, Arminius summo nitebatur studio, ut securitatem Vari adaugeret. Et Germani quidem simulantes fictas litium series, & nunc provocantes alter alterum injuriam, nunc agentes gratias, quod eas Romana justitia finiret, feritasque sua novitate incognita disciplina mitesceret, & solita armis discerni, jure terminarentur, in summam socordiam perduxere Quintilium. Inde agitatum, ut & ipse dux abduceretur à Rheni finibus, & Romanus miles distraheretur. Primum haud difficulter persuasum Varo, quum parum interesse arbitraretur, ubicumque jura diceret. Nec alterum abnuebat, in stolidam illam adductus opinionem, quasi possent Germani absque militum opera in servitute contineri. Igitur quum ipse exitiali errore se à Rheno, ubi maxima imperii vis erat, in Cheruscorum fines ad Visurgim abduci passus fuisset, militem non uno continuit loco, sed passim dispersit. Iphis quoque nobilioribus Germanis, quum ex industria & studio inter se commissi, opem ejus adversus inimicos implorarent, militare præsidium concessit.

XIX. Ita

XIX. Ita divisus exercitus, qui junctus uno sub spiritu, unoque sub rectore par esse poterat Germanis, reditus invasioni opportunus est. Tunc *repente ex composito* Dio Hist. Rom. lib. LVI. *quidam ex longinquis Germani insurgunt.* In hos dum Varus signa movet, sedibus suis exciti Germani, dispersum hinc inde militem opprimunt, ipsum Ducem citato agmine insequuntur. Arminio una cura, ut hostem inter paludes sylvasque constringeret. Et mox Romanus in locum *perlatus, quem montes convallibus crebris intercepti ac inaequales*, ut Dio scribit, inter nemorum intonsos frutices *pandebant.* Vellej. Hist. Rom. lib. II. Vellejus paludibus ac sylvis inclusum memorat. Ibi Arminius ascenso tribunali concionatur: superbiam, libidinem, avaritiam Romanorum commemorat; virtutem suorum pollicitationibus accendit: invadi hostem jubet, quem locorum iniquitate circumvallatum, Deus ad poenas deduxisset.

XX. Deprehensus undique Romanus, quum pristinae virtutis memor esset, ferrô sibi iter aperiendum statuit: simulque proceras cædit arbores, ut paludes interkursantes pontibus sterneret. Sed difficile est, cum soli cœlique lutari injuria, ubi hostem debellandum habes. Ab omni latere locus adversus: qui si bonus, amplius sæpe juvit, quàm virtus: si iniquus, sæpius majorem cladem, quàm hostis, intulit. Ipsæ arbores, quæ pontibus struendis cæsæ erant, nunc aggestâ mole viam properantibus intercludunt. Huc *accessit pluvia cum magno vento superveniens, quæ magis adhuc eos dissipabat; solumque lubricum ad radices & truncos arborum redditum, gressus quàm maximè lapsui obnoxios red-* Dio Hist. Rom. lib. LVI. *debat; tum arborum summa confracta ac dejecta eos perturbabant.* Arminius favore cœli usus, quod pro Germanis militabat, utrinque ex lateribus pavidos aggreditur: ipse cum

expeditis in prima acie versatur : strenui militis & boni Imperatoris officia simul exsequitur.

Vellej. lib. II. cap. CXIX. XXI. Quis tanti praelii fuerit eventus , juvat au-
dire ex Vellejo : *Exercitus omnium fortissimus , disciplinâ , manu , experientiaq; bellorum inter Romanos milites princeps , marcore ducis , perfidiâ hostis , iniquitate fortuna circumven- tus , cum ne pugnandi quidem egregiè occasio , in quantum va- luerant , data esset miseris , castigatis etiam quibusdam gravi pœna , quia Romanis & armis & animis usi fuissent , inclusus sylvis , paludibus , insidiis ab eo hoste ad internecionem trucidatus est , quem ita semper more pecudum trucidaverat , ut vitam aut mortem ejus nunc ira , nunc venia temperaret. Duci plus ad moriendum , quàm ad pugnandum animi fuit : quippe paterni avitique exempli successor , se ipse transfixit. At è Praefectis castrorum duobus , quàm clarum exemplum L. Eggius , tam turpe Cejonius prodidit ; qui cum longè maximam partem absumsisset acies , auctor deditiois , sup- plicio quàm pratio mori maluit. At Vala Numonius , Legatus Vari , cetera quietus ac probus , diri auctor exempli , spoliatum equite peditem relinquens , fugâ cum alis Rhenum petere in- gressus est ; quod factum ejus fortuna ulta est : non enim de- fertis superfuit , sed desertor occidit.*

Sueton. in Aug. cap. XXIII. XXII. Non alia , judice Vellejo , Romanis cla- des gravior , non alia post Crassi in Parthis damnum atrocior fuit. Suetonius penè exitiabilem vocat , tribus le- gionibus cum Duce Legatisque , & auxiliis omnibus casis. Quantum illa metum Augusto incusserit , idem Scriptor in vita Principis illius graviter ibidem exponit. Hac nunciatâ , in- quit , excubias per urbem indixit , ne quis tumultus existe- ret ; & Praesidibus provinciarum propagavit imperium , ut & à peritis , & assuetis socii continerentur. Vovit & magnos lu- dos Jovi Opt. Max. si Rempublicam in meliorem statum ver- tisset ;

risset; quod factum Cimbrico Marsicoque bello erat. Adeo
 namque consternatum ferunt, ut per continuos menses barbâ
 capilloque submisso, caput interdum foribus illideret, vocife-
 rans; Quinctili Vare, legiones redde: diemque cladis quotan-
 nis mæstum habuerit ac lugubrem. Refert Dio, metuisse Dio Cass.
Hist. lib.
LVI.
 cum, ne unâ cum Gallis Italiam ac Romam Germani
 peterent. Quod etsi per discordias Germanorum impe-
 ditum sit, nihilominus hac clade factum est, ut imperium, Florus lib.
IV. cap. XII.
 quod in littore Oceani non steterat, in ripa Rheni fluminis
 staret.

XXIII. Locum clarissimi prælii diversis sententiis
 Scriptores quæsiere: sive illa ignorantia & obscuritas Geo-
 graphiæ Germanicæ veteris est; sive suæ placere cupie-
 runt patriæ, qui tantum decus ambitiosè eidem asseru-
 erunt. Urspergensis & Naucerus Augustam Vindelico-
 rum: Moguntiam Æneas Sylvius: Duisburgum Clivo-
 rum Aventinus: in Misniam Irenicus: Strombergam Joh.
 Gigas & Nicolosius transtulerunt. Sed horum opinio ex-
 plosa est, postquam magnus ille literarum elegantiorum Monumen-
Paderbor-
in clade.
Var.
 stator ac vindex, Ferdinandus Furstenbergius, Monasterien-
 sium ac Paderbornensium Præsul, Antiquitates patrias, ini-
 mitabili ante cæteros studio, illustrare cœpit. Is ex Dione,
 Vellejo, & Tacito, tum ex consensu recentiorum Scripto-
 rum, locum cladis constituit ad saltum Teutoburgensem,
 inter Amisiæ ac Luppiaæ fontes, adeoque suis Westphalis
 verissimò judiciò vindicat. Neque enim alius est, quàm
 medius Paderbornam inter, & Dethmoldiam: ubi ossa hu-
 mana, diversi generis arma, numismata Romana reperta,
 memoriam initi cum Romanis prælii conservarunt.

XXIV. Cæterum Arminius, quum tantam victoriam
 evenisse sibi cælitus cognosceret, *signa Romana Diis patriis in-
 ducis suspendit.* Ea enim tempestate Majores nostri, quum

Tacit. An-
nal. lib. I.

cohibere parietibus Deos, nefas putarent, lucos ac nemora consecrabant, Deorumque nominibus appellabant secretum illud, quod solâ reverentiâ videbant. Nec imprudenter hanc pietatem suam deprædicat in oratione ad Germanos Arminius, quum illa religionis fiducia præstruenda foret actionibus, ut majorem sibi pararet reverentiam, promptiusque populo obsequium extorqueret. Quid enim injusti populus ab eo expectet Principe, quem Numini deditum devotumque cognoscit? Aut quis sacrum illud caput insidiis petet, si ab ejus partibus Dii stare videantur? Ut faciliè suffragemur iis, qui vinculum Reipublicæ adeò necessarium statuunt Religionem, ut præstet falsam in ea esse ac colî, quàm nullam. Nam non veris tantùm capiuntur mortalium animi, sed & impensè rapiuntur iis, quæ speciem divinitatis mentiuntur.

Strabo Ge-
ogr. lib. VII.

XXV. Haud sum nescius, clarissimam hanc victoriam carpi à Strabone, qui exiguam fidei & famæ rationem habitam à Cheruscis censet, quando Arminio rebellanti accessere. Ipsi Romani passim perfidiam exprobrant: idemque crimen Maroboduus Rex Suevorum Arminio apud Tacitum objicit. Sed reponenda his justissima illa Arminii defensio, quemadmodum illum cum Alexandro M. aliisque loquentem introducit eruditissimus Germanorum Eques Ul-

Hutten. in
Dialogo
Arm.

ricus Huttenus: *Atque hoc est, quod ego contra respondeo, neque accepisse jugum me, vel animo in servitutem consensisse; neque si eò necessitatis iniquo aliquo tempore coactus, me impedivissem, non licuisse per occasionem, quandocunque ea se dedisset, inde rursus expediri. Nam quod jus habere potest, qui natura beneficium alteri eripit? vel qua injuria est, suum sibi violenter detrahitum, pari violentiâ recuperare?*

XXVI. Subjungit statim, quum Alexander M. objiceret, fidem abs eo datam: *Ut indignè aliquid paterer, non dederam*

dederam. Potui tamen honestè & liberaliter parere, si modestè illi & civiliter imperare voluissent. Sed ut dedissem, extortam vi & injuria, communis hoc vita sancivit: fidem non esse, quam raptores exigunt ab eis, qui necessitate coacti ea concedunt facile, quibus nec ipsi carere debent, nec uti, qui rapiunt. Et paulò post: Ea demum fides est, quâ damus, quod debemus. Age autem, quis tam injuria patiens esse debet, ut ea ferat, quæ in Germania faciebant Romani tunc, quæque Varus, homo omnium puto, quos terra protulit, avarissimus & iniquissimus? Qui cum Syriam ante spoliando circumrasisset, Germanos ex toto consumere peculando instituerat. Ibiq; eâ fuit superbiâ, & animi impotentiâ, ut mente conciperet, bestias esse Germanos, & ratione carentia bruta, non homines; neque ullam tantam esse indignitatem, quam aversari nos deceret, aut contrâ quam resistere. Itaque nihil amentia sua temperavit, omne flagitium, & omne ausus est scelus. Qua propter ego, cum illud consciivi facinus, non erga legitimos Dominos fidem fefelli, sed contrâ iniquissimos Tyrannos, jus patriæ, & commune fas obtinui.

XXVII. Nec solidior altera illa Romanorum accusatio, quâ superbè ac crudeliter Arminium victoriâ usum exclamant. Nam, teste Tacito, Tribunos & Centuriones ad aras deorum mactavit. Semiustum corpus Consulis, quod militum pietas humi abdiderat, effossum & laceratum, abscissumque caput ignominia causâ ad Maroboduum missum est. Captivi aut patibulis suspensi, aut in scrobes immissi, lento & diro mortis genere animas effuderunt. Cæteri, in quos defecerat trucidandi rabies, in servitum indignissimam abstracti; ut Seneca exclamet, *Variana clade, quàm multos splendidissimè natos, senatorium per militiam auspicientes gradum, fortuna depressit & alium ex illis pastorem, alium custodem case fecit.* Denique, quod rei invidiaque caput,

nihil

Tacit. Annal. lib. I.

Vellej lib. II. cap. CXIX.

Seneca Epist. XLVII.

Flor. lib.
IV. cap. XII.

nihil intolerabilius insultatione barbarorum, præcipuè tamen in
causarum patronos. Aliis manus amputabant; unius os futurum
recisâ prius linguâ, quam in manu tenens barbarus, Tandem,
inquit, vipera sibilare desiste!

Polyb. Hist.
lib. X.

XXVIII. At putidum fortasse est, illam exigî à
Germanis moderationem, quam ipsi in victos Romani
non præstabant. Testatur Polybius, capta Carthagine No-
va Scipionem jussisse militibus, ut in quoscunque incidissent, o-
mnes occiderent, nemini parcerent. Additque prudentissimus
Scriptor: Equidem Romanos hoc facere existimo, ut nomen Ro-
manum terrori sit omnibus; propterea sæpenumero cernere est, quo-
ties capitur ab ipsis urbs aliqua, non homines duntaxat occisos,
sed etiam canes bifariam dissectos, & reliquorum animalium mem-
bra abscissa. Et ista quidem belli jure ab iis factitata sunt;

Seneca
Trag. in
Troad.

nam ut nobilis Romanorum Tragicus pronunciat: *Lex nulla
capto parcit, aut pœnam impedit.* Sed nec tanti ciendi sunt
motus, si Caussidicis & rabulis forensibus, qui ferinæ linguæ
virus alieno dolori locaverant, acerbiùs insultatum sit. Nam
& ipsi Romani non mitiore vocabulo illos canes appellant,
qui venali linguâ lambunt tribunal, & omnia ad explendam
avaritiam investigant & perscrutantur. Quod nefas fuit, si
illa exsecta lingua, quam perjuriô aluerant, aut quam ad
lites turbasque fovendas caninâ facundiâ exacuerant? Tametsi
crudelitatem & sævitiam in victore laudare nolumus, quum
semper illud Lucani placeat,

Horat.
Epod. VI.

----- Vincat, quicumque necesse

Non putat in victos sævum dstringere ferrum.

Tacit. An-
nal. lib. II.

XXIX. Rebus feliciter contra Romanos gestis, &
metu externo profligato, Arminius potissima Reipublicæ
munia ad se traxit: unde ab eo tempore annos potentia
ejus Tacitus numerat. Præcipua ejus cura, ut disciplinam
militarem conderet, matrem & alumnam triumphorum:

ut

ut rudem Germanorum militiam Romanis bellandi artibus instrueret; ut denique perpetuam bellorum materiam æstanti & irrequietæ Cheruscorum civitati præberet. Quod prudenter abs eo factum, quum se in gente bellicosa *vastat agros, urit domos, fundit obvios, maximaque cum gloria, incolumi omnium, quos transduxerat, numero, in hyberna revertitur.* *Tacit. Annal. lib. I.* *videret, quando bellum suaderet.* Ac facile ambitio-
 fas aliorum Procerum spes cohiberi posse animadvertibat, si milites & arma, præcipuam imperii vim, ad se transtulisset. Ex hac causa in delictis militaribus severior, in civilibus mitior erat, quòd graviora sagi delicta, quàm togæ prudenter judicaret. Neque enim Stoicis suffragandum, qui omnia delicta æqualia statuunt: præsertim quum bellorum delicta emendationem non recipiant.

XXX. Sub hæc Tiberius mittitur in Germaniam, qui Rhenum cum exercitu transgressus, ultrò *Arminio arma infert, quem arcuisse Pater & patria contenti erant;* ut Vellejus more suo expeditionem istam magnificè extollit. Nimirum, ut egregiam tanti belli gloriam cognoscamus, *vastat agros, urit domos, fundit obvios, maximaque cum gloria, incolumi omnium, quos transduxerat, numero, in hyberna revertitur.* *Vellej. lib. II. cap. CXX.* Quæ tantus Imperator patrat, dum Arminius Germaniam confirmat, fines præfidiis munit, & aperto Marte contendere cum hoste Romano cupit. Post ejus abitum Germanicus Cæsar adversus Arminium, ejusque socios proficiscitur: quatuor legiones, quinque auxiliarium millia, & tumultuarias catervas Germanorum cis Rhenum colentium, *Tacit. Annal. I.* Cæcinæ tradit: ipse totidem duplicemque sociorum numerum ducit, & in Cattos rapit. Festinantiùs ista agebat, quum dissidere hostem intellexisset; non sine ratione existimans, facile illos prædæ futuros hosti, qui mutuis discordiis, pravisque simulatibus inter se colliderentur.

XXXI. Nam vetera odia inter Arminium ac Segestem recrudescebant, quum hic generi potentiam agris
 C oculis

oculis adspiciens Romanorum amicitiam præferret, ille partam libertatem, gloriamque acerrimè tueretur. Urebat præterea Arminium proditio, quâ haud pridem Segestes conjurationem Germanorum Romanis indicaverat: angebatque animum aucta uxor, quam in publicis tumultibus Pater receperat. Nec arduum erat, armare populares in exitium foci, quum sciret, *hominem nunquam excusaturos Germanos, quòd inter Albim & Rhenum virgas, & secures, & togas vidissent.* At ille à popularibus circumfessus, legatos auxilium orantes ad Romanos mittit: moxque Germanicus in obsidentes inuictus, Segestem magna cum clientium & propinquorum manu eripit. Abducta simul Arminii uxor Thuanelda, eademq; filia Segestis, foemina ingentis animi, *mariti magis, quàm parentis animo neque victa in lachrymas, neque voce supplex; compressis intra sinum manibus, gravidum uterum intuens;* ut Heroinam illam Tacitus describit. Digna marito suo Amazon, & viris illis major, qui rebus aduersis animo deliquescunt.

XXXII. At Arminium rapta uxor, & subiectus seruitio uxoris uterus vecordem agebant; volitansque per Cheruscos, arma in Segestem, arma in Cæsarem poscebat. Audita tunc egregia illa vox, & Magno Alexandro quoque usurpata: *Non se proditione, neque aduersus foeminas gravidas, sed palam aduersus armatos bellum tractare.* Et profectò rideri poterant Romani, quorum tot manus unam mulierculam in triumphum ambitiosè auexerant: quum interea tres legiones Arminio procubuissent. Sed duo potissimum in illa oratione, quæ apud Tacitum exstat, Arminius Romanis objicit, *Supplicia & Tributa.* Nec aliunde gravio-rem illis conflare poterat invidiam, quum his rebus nihil vehementius inuisos Magistratus reddat. Nam & supplicia moderatè usurpata, sæpius Te insimulant, quasi sanguine
& cæ.

Tacit. Annal. lib. 1.

Idem ibid.

Tacit. Annal. lib. 1.

Idem ibid.

& cædibus hominum gaudens delecteris. Pariter pecuniis acerbè conquirendis, plùs invidiæ, quàm virium semper additur. Ultima orationis pars est: *Si patriam, Parentes, antiqua mallent, quàm Dominos & colonias novas; Arminium potius gloria ac libertatis, quàm Segestem flagitiosæ servitutis Ducem sequerentur.*

XXXIII. His adhortationibus non Cheruscos modò, sed conterminas quoque gentes concitavit. Sed maximum rebus suis addidit momentum, postquam Inguiomerum patrum, veteri apud Romanos auctoritate, in partes traxit. Qua in re utiliore operam, quàm quùm omne Bruætorum nomen secum jungeret. Neque enim falsò, aut vanè Maroboduus, Sueviæ Rex, quum idem Inguiomerus ad eum postea confugisset, *in illo corpore decus omne Cheruscorum situm esse* jactat. Ejusmodi homines, summæ apud hostes dignitatis, sicut accessu suo magnam justissimæ causæ opinionem afferunt partibus, quibus se associant, ita injustitiæ & diffidentia suspicionem relinquunt illis, à quibus secessere. Nec aliis defuit unquam æmulandi prurigo, quum quævis excellentium virorum facta, velut in illustri monumento posita, factu inceptuque pulchra existiment. Unde non sine causa majorem Cæsari injectum metum, Tacitus affirmat.

Tacit. Annal. lib. 1.

XXXIV. Sed Germanicus, quum Bruæteros fudisset, adversus Arminium signa movet, cedentemque in avia insequitur. Ubi primùm copia fuit, evehi equites, campumque, quem Germani insederant, eripi jubet. Sed prudens bellicarum rerum *Arminius colligi suos, & propinquare sylvis monitos, vertit repente: mox signum prorumpendi dedit eis, quos per saltus occultaverat. Tunc novâ acie turbatus eques, missæque subsidiariæ cohortes, & fugientium agmine impulse, auxerant consternationem; trudebantque in paludem gnaram vincen-*

Tacit. Annal. lib. 1.

tibus iniquam insciis. Fecit heic, quod in bonis Ducibus
 Veget. lib. III. cap. IX. commendat Vegetius; qui *non aperto Marte, in quo est commune periculum, sed ex occulto semper attentant.* Et loco semper sapientiae fuit, alienam operiri stultitiam, quando hostis suam per imprudentiam fuit. Pugnam hanc Romanis parum prosperam fuisse, facile ex ipsa rerum descriptione judicaveris: quamvis Tacitus *manibus aequis abscessum* scribat. Sed datur haec venia Scriptoribus, ut clades gentis suae dissimulando, famam potius malorum, quam mala ipsa diminuant.

Tacit. Annal. lib. I.
 XXXV. Nec tamen ipsam dissimulare stragem potuit, quam mox in reditu Caecina, suum ducens militem, sustinuit. Is per angustum tramitem, vastas inter paludes regrediebatur: circum sylvae paulatim acclives surgebant. Has Arminius implevit, quum compendiis viarum, & cito agmine onustum sarcinis armisque Romanum antevertisset. Ibi quum cuncta pariter Romanis adversa essent, & locus uligine profunda, & ad gradum instabilis, & procedentibus lubricus, & ipsa corpora loriceis gravia; nihil horum urgebat Cheruscas, quos sueta apud paludes praelia, & procera membra, & hastae ingentes ad vulnera facienda armabant. Nihilominus aliquandiu sustinuit incurstantes Germanos Caecina, verus dux, & rerum ambiguarum secundarumque sciens: donec tandem Romani partim metu, partim contumacia, ex humentibus locis in proximum se campum effuderunt. *Neque tamen Arminius, quanquam libero incursum, statim prorupit: sed ut haesere caeno fossisque impedimenta, turbati circum milites, incertus signorum ordo, utque tali in tempore sibi quisque properus, & lenta adversum imperia aures, irrumperere Germanos jubet, clamitans, En Varus, & eodem iterum fato victa legiones.*

XXXVI. Ubi

XXXVI. Ubi hæc locutus, cum dilectis scindit agmen, equisque maximè vulnera ingerit. Illi sanguine suo & lubrico paludum lapsantes, excussis rectoribus, disjicere obvios, & proterere jacentes. Ipse Cæcina suffosso equo circumveniebatur, ni prima legio se opposuisset. Ac debellatum eo fuisset die, ni Germanorum aviditas omissa cæde, ad prædam rapiendam incubuisset. Nam effusis in spolia Germanis, Romanæ legiones, vesperscente die in aperta & solida enituntur valloque se muniunt. Proh, quàm sæpe obstitit vincentibus dirum illud & pravum inter ipsos certamen, quo spolia amisso hoste quæservere? Cauti ea in re Romani, quorum provida in occupandis prædis consilia Polybius passim notat. Et benè laudat barbaros illos duces Cæsar, quòd tota acie pronunciari jussere, *Ne quis loco discederet: illorum esse prædam atque illis reservari, quæcunque Romani reliquissent. proinde omnia in victoria posita existimarent.*

Tacit. Ann.
nal. I.

XXXVII. Sed profectò fortuna victum sæpe erigit, & victorem affligit. Hærent circumfusi undique Romani, nec viam eluctandi vident. Etiam equus fortè abruptis vinculis vagus, & clamore territus, Panicam consternationem attonitis injicit, ut Germanos venisse opinati, cuncti ad portas castrorum tumultuariò ruant. Quid heic faciendum sit, Arminius & Inguiomerus diversis sententiis agitant. Ille suadet, *sinerent egredi, egressosquè rursùm per humida & impedita circumvenirent.* At hic atrociora ingerebat, *ut vallum armis ambirent: promptam expugnationem, plures captivos, incorruptam prædam fore.* Læta hæc posterior Germanis sententia, quum quantò quis audaciâ promptus, tantò magis fidus, & rebus commovendis gerendisque aptior apud illos existimaretur. Nos tamen Arminii præferimus consilium, quod non ubique hostem claudendum invadendumque monet. Plerumque enim ad majorem erecti sunt virtutem,

Tacit. ibi-
dem.

tem, qui ad extrema redacti, necessitatem in loco, spem in virtute, salutem in victoria posuere. Neque ullus perniciosior hostis, quam quem audacem angustiae reddunt. Quippe violentius semper ex necessitate, quam ex virtute incendimur. Et Germanos quidem sero poenituit audaciae, qua conclusum hostem petierant. Nam, ut Tacitus memorat: *Arminius integer, inguimereus post grave vulnus pugnam deseruere: vulgus trucidatum est, donec ira & dies permansit.*

Tacit.
Annal.
lib. I.

XXXVIII. Posthac Germanicus in Catos irruptionem facit, & Angrivarios caedibus ac igne vastat. Qua de causa Cheruscis suos ad arma iterum ciet Arminius, ut socios tegat ac defendat. Quum ad Visurgim venissent Romani, Arminius cum caeteris primoribus in adversa ejus tupa consistens Caesarem orat, ut cum fratre congredi colloquique liceret. Erat is in exercitu Romano, cognomento Flavius, qui in praelio paucos ante annos oculum amiserat. Amotis stipatoribus, quum de oris deformitate, & praemio eam ab causam recepto, multa Arminius quaereret, *Flavius aucta stipendia, torquem, & coronam, aliaque militaria dona memorat.* Sed irridet vilia ista servitii pretia Arminius, iisque fas patriae, libertatem avitam, penetrales Germaniae deos postponi indignatur. Neque enim homini forti praemia aestimandis magnis virtutibus eliciendisque sufficientia, aut illustribus meritis adaequata videntur, quae ex quercus foliis, aut vili gramine, aut pusillo auro adornantur. Et quam ambitiosè infelix est, qui ubi rem ipsam amisit, larvas & umbras rerum miratur? Sed ea Romanorum ars, ut crepundia ista, hastas, phialas, torques, catellas, fibulas, coronas, quibus eximiam militum virtutem ornabant, speciosis nominibus venditarent.

Tacit. An-
nal. lib. II.

XXXIX. Quum alter fratrum magnitudinem Romanam, alter avitam libertatem creparent, paullatim ad jurgia pro-

gia pro-

prolapsi, quò minùs pugnam confererent, ne flumine quidem interjecto cohibebantur; Arminius quidem minitabundus, & irarum plenus prælium denunciat: Romani quoque animis incensi flumen transgrediuntur. Ibi quum Cariovalda, Dux Batavorum, quâ celerrimus amnis, in Cheruscis erumperet, Arminius fugam simulans, in planitiem saltibus circumjectam, incautum trahit. Mox undique coorti, & effusi Cherusci trudent adversos, instant cedentibus, ipsumque Cariovaldam cum multo nobilium globo interficiunt. Præbitum tunc egregium documentum, tantò majorem esse metum, quantò magis improvisus oculis offunditur. Hic enim animum simul & prudentiam occupat: nec patitur dominari rationem, insperatis aliorum successibus procumbentem. Sed & tunc arcanum illud militaris scientiæ vulgatum est, lætiori sæpe exitu ferociam hostis accendi cedendo, quàm si violenter præfractæ potentiæ insultetur.

XL. Arminius successibus instandum ratus, locum pugnæ decretoriæ deligit: alias quoque nationes in sylvam Herculi sacram convenire jubet. Placuit nocturna castrorum Romanorum oppugnatio, quâ tenebræ ad augendam formidinem opportuna, somnusque, & improvisum periculum territos simul comprehenderent. Quale consilium non sine valida ratione bonum appellat sanctior pagina: nec fortissimi Imperatores aspernandum existimarunt. Frivolè enim ambitiosus M. Alexander, qui furtum noctis obstare suæ gloriæ existimabat. Cæterum indicio perfugæ detectum consilium, frustra que tertiâ noctis vigiliâ castris adsultatum est. Ergò postera luce concionem vocat Arminius, & sapientia prævisa, aptaque imminenti pugnæ differit: esse Romanos Variani exercitus fugacissimos, qui ne bellum tolerant, seditionem induerint, quorum pars onusta vulneribus, pars fluctibus

Tacit. Annal. lib. II.

Idem Ibidem.

Hos Tacit. Annal. lib. II.

fluctibus & procellis fractos artus, infensis rursùm hostibus, adversis diu objiciant, nulla boni spe. Et paullò post: Meminissent modò avaritia, crudelitatis, superbia. An aliud sibi reliquum, quàm tenere libertatem, aut mori ante servitium?

Lips. ad
Tacit.

Tacit. An.
lib. II.

XLI. Sic accensos, & prælium poscentes in campum deducit, cui *Idistavisi* nomen est: quem Lipsius infra Bre-
mam, mare versus collocat. Ex Taciti descriptione, *is*
medius inter Visurgim & colles, ut ripa fluminis cedunt, aut
prominentia montium resistunt, inaequaliter sinuatur: ponè ter-
gum insurgebat sylva, editis in altum ramis, & pura humò
inter arborum truncos. Pars victoriæ videbatur, locum tam
commodum occupasse: sed nec minor ad firmandos mili-
tum animos fuit prudentia, aciem rectè ordinasse. Nam so-
cii Cheruscorum in duo agmina divisi, pars campum, pars
sylvarum prima tenebant: medii inter hos Cherusci juga in-
federunt, ut præliantibus Romanis desuper incurrerent.
Sed profectò, omnia quæ agimus, subjecta sunt mille ca-
sibus; & omnia prudentissimè incipientem Fortuna sæpius
fefellit. *Mirum dictu, ait Tacitus, duo hostium agmina di-*
versâ fugâ, qui sylvam tenuerant in aperta, qui campis adstiterant
in sylvas ruebant: medii inter hos Cherusci collibus detrudebantur.

Tacit. An-
nal. lib. II.

XLII. Inclinatâ acie *Arminius insignis manu, voce, vul-*
nere sustentabat pugnam. Maeste meliori fortunâ, fortissime
Heros, qui nullum in illa trepidatione constantis Ducis,
aut strenuissimi militis officium omittis! Sustentat pugnam
voce; qua nullum fortitudinis incitamentum validius est.
Pericles incertum manu, an linguâ fortior, certè utraq; Græ-
ciam miscuit, istâ tonâsse, illâ fulminasse creditus. Nec
alia de causa Athenæ summos Oratores ac Vates magnis exer-
citibus præfecerunt, quorum magnam dicendi vim armatæ
phalanges expavere. At quàm pulchrum, si non dicta solùm,
sed & facta sua sequi Imperator cupit? si non solum voce, sed
manu

manu & vulnere pugnam sustentat? si vult, ut miles non disciplinam modò, sed exemplum etiam abs se petat? Pronior in fortitudinem Romanus miles, quum Cato monstraret tolerare labores, non juberet.

XLIII. Jamque Arminius incubuerat sagittariis, illa Tacit. An-
rupturus, ni Rhetorum, Vindelicorumque, & Gallica cohortes nat. lib. II.
signa objecissent: nisu tamen corporis, & impetu equi pervasit,
oblitus faciem cruore, ne nosceretur. Pari modò effugit Ingui-
omerus, quum os cruore fœdum, lineamenta confudisset.
Sed dubitat Tacitus, virtusne illa, an fraus fuerit? Verùm,
dolus, an virtus, quis in hoste requirat? Parùm interest, vi,
an dolo potestatem hostium evadas. Non Cæsari ad glo-
riam obfuit, quòd abjecto paludamento effugium invene-
rit. Quin dolum plerumque ratio, impetum fortuna ducit;
ut proinde ille majorem sibi laudem vindicet. Nam dignior,
magisque conveniens homini illa actio, quæ ratione & sin-
gulari judicio instituitur, quàm quæ per vim, sive auda-
ciam peragitur.

XLIV. Tantæ stragi causam præbuit nimia victoriæ
fiducia, quæ plerumque magnæ calamitati præludit. Re-
pertæ inter spolia Germanorum catenæ, *quas in Romanos,* Idem ibi-
dem.
ut non dubio eventu portaverant. At illi compedes, qui in
hostem parati erant, parantibus injecti sunt. Non id An-
tonio cessit feliciùs, quum Cretam invaderet, *cum ingenti* Florus lib.
III. cap. VII.
quidem victoriæ spe atque fiducia, ut plures catenas in navibus,
quàm arma portaret. Et magnas vanitatis suæ pœnas, paren-
tum nostrorum memoriâ, dederunt Suevi, quum Aventin.
Rer. Boje
lib. VII.
victoriæ certi, funium, compedumque, & novacularum
magnam vim ad vincendos tondendosque Bavaros in
castra convexissent. Ejusmodi homines ignorare viden-
tur ludentis fortunæ casus, qui nullibi plures, & pe-
riculosiores, quàm in bello evenire solent. Quorum sto-
lidam

Cominaeus lib. IV. lidam temeritatem, dum prædam ante captum dividunt, scitâ similitudine Fridericus III. Imperator Legatos Gallicos apud Cominæum docet, & simul irridet.

Tacit. Annal. lib. II. XLV. Magnâ jam pugná victi Germani, relinquere sedes suas, & se trans Albim recipere constituebant: quum interea Romanus miles in loco prælii struit aggerem, & in modum trophæorum arma subscriptis victarum gentium nominibus imponit. *Haud perindè Germanos vulnera, luctus, excidia, quàm ea species dolore & irâ adfecit.* Ac sanè malo consilio statuunt trophæum Romani, domitisque hostibus victoriam exprobrant. Dum gloriæ consulunt suæ, victos ignominiâ accendunt. Æternis odiis consecrant materiam, & præsens vindicandi incitamentum præbent, qui pro humanitate, pro clementiâ, pro mansuetudine, insolentiam, superbiam, contumeliam relinquunt. Et quale ab iis sperabitur obsequium, quorum patientiæ illuditur? Semper quidem libertatis memoria romordebit animos, quàm diu superbo monumento affixas suæ gloriæ exuvias videbunt. Sic irritati Germani, *qui modò abire sedibus, trans Albim concedere parabant: pugnam volunt, arma rapiunt: plebs primores, juvenus, senes, agmen Romanum repente incurfant, turbant.*

Idem ibidem.

XLVI. Acris diu, & ambigua pugna fuit, quum Germanos contumelia, Romanos gloria, fortissimi fortitudinis stimuli, incitarent. Sed tandem *impromptus Arminius ob continua pericula, sive illum recens acceptum vulnus tardaverat.* Usque aded terrentur periculis etiam fortissimi animi; & sæpius in calamitatibus mollescunt. Ac facilè etiam rerum secundarum ambiguarumque sciens, ac interritus, metum concipit, ubi fortuitis objectus casibus sine fortunæ solatiis jactatur. *Quin & Inguiomerum tota volitantem acie, fortuna magis, quàm virtus deserebat.* Ut falsum proinde sit, quod apud Livium dicitur, *Fortuna virtutem sequitur.* Sæpe enim

pe enim hæc levissima dea destituit virtutem, ut quicquid alibi prosperè gestum est, suum id esse omne ostendat. Igitur fufis adversâ fortunâ Germanis, Cæsar aliam

armorum congeriem struxit, superbo cum titulo: *Debellatis inter Rhenum Albinque nationibus, exercitum Tiberii Cæsaris ea monimenta Marti, & Jovi, & Augusto sacravisse.*

Tacit. Annal. lib. II.

XLVII. Salva tamen Germanorum civitas, quamdiu Arminius salvus: tametsi non tam propitia illis fata, ut diu tranquillitate fruerentur. Etenim *discessu Romanorum, ac vacui externo metu, gentis assuetudine, & tum emulatione gloria, arma in se vertunt.* Ita nulla magna civitas quiescere diu potest; si foris hostem non habet, domi invenit. Et hæc civilis discordia unum illud venenum, una illa pestis magnis civitatibus reperta est, ut magna imperia essent mortalia. Ac liceat heic applicare Germanis, quod nobilissimus Scriptor de suis Romanis dixit: *Qua tempestate Germania fatum excidii adventarit, crues cum civibus manus conferturos: ita defessos & exsanguis regi, aut nationi preda futuros. Aliter non orbis terrarum, neque cunctæ gentes conglobata movere, aut contundere queunt hoc imperium.*

Sallust. in orat. I. ad Cæs. de Rep. ord.

XLVIII. Igitur omnis Germania scinditur in partes duas: pars Arminio, pars Marobodu, Suevorum Regi adherent. *Vis nationum, virtus ducum in equo: sed Marobodu-um Regis nomen invisum apud populares habebat.* Imprudenter quidem ille sibi adsciscit nomen, quod gentibus libertati assuetis terribile atque odiosum existit. Et stolidum videtur, non contentum esse potestate, sed gloriari insignibus titulorumque ornamentis, quæ nihil conferunt. Sapientiùs Augustus, quum Regis invisum esset vocabulum, omnia sub Principis nomine in potestatem accepit. At *Arminium*

Tacit. Annal. lib. II.

pro libertate bellantem favor habebat. Scilicet hoc dulce illud blandumque nomen est, quò facillimè mentes humanæ ad quævis alliciuntur. Isti enim omnes naturâ student, & conditionem servitutis oderunt. Itaque non mirandum, si è regno etiam Marobodui Suevæ gentes, Semnones ac Longobardi defecere ad Arminium.

Tacit. An-
nal. II.

Idem ibid.

XLIX. Is jam accessione illa præpoilebat, ni Inguio-
merus cum manu clientum ad Maroboduum perfugisset. Cau-
sam non aliam fuisse scribit Tacitus, quàm quia fratris
filio juveni patruus senex parere dedignabatur. Tanta invi-
diæ vis est, ut quis hostis, quàm amicus suorum
esse malit. Neque hæc furia plebejos tantùm urget ani-
mos, sed præstantissimos viros exercet, ubi alios mi-
noris virtutis atque existimationis sibi præferri vident.
Accidit autem, ut ea sibi deberi credant homines,
quæ falsâ spe devorarunt: si non obtinuerint, pro in-
juria accipiant. Tunc quantum suo detractum honori
putant, tantùm animi ad nocendum turbandumque af-
ferunt. Ac quum aliorum odia aut dies tandem sopiat,
aut ratio minuat, illa acerrima & veluti æterna esse so-
lent, quæ cognatos tristi æmulatione inter se collidunt.

Tacit. An-
tib. II.

L. Postquam acies utrinque directâ erat, Arminius
equo collustrans cuncta, ut quosque advectus erat, Re-
ciperatam libertatem, trucidatas legiones, spolia adhuc &
tela Romanis direpta in manibus multorum ostentabat. Pa-
riter oratione suos accendebat Maroboduus, & neque
jactantiâ sui, aut probris in hostem abstinebat. Utrum-
que in viro forti levitatis ac imprudentiæ indicium:
quum ignavissimus quisque, & in periculo minimùm
ausurus, nimius verbis, linguâque ferox esse soleat.
Cæterùm his vocibus instinctos exercitus propriæ quoque
causæ stimulabant. Nam Cherusci Longobardique pro
antiquo

antiquo decore, aut recenti libertate certandum sibi putabant: Maroboduus verò, Suevique augendæ dominationi ferum stringebant.

LI. *Non aliàs majore mole concursum, neque ambiguo magis eventu, fuis utrimque dextris cornibus: Sperabaturque rursus pugna, ni Maroboduus castra in colles subduxisset. Id signum percussis fuit; & transfugis paulatim nudatus, in Marcomannos concessit.* Hic exitus belli tanti fuit, quo Marobodui res fractæ atque prostratæ corruerunt. Nam paulò post, quum undique desertus esset, relictâ Germaniâ ad Tiberii misericordiam confugit: consenuitque Ravennæ, *multum imminutâ claritate, ob nimiam vivendi cupidinem.* Interea Drusus, quum compositas Germaniæ res, Arminiique potentiam subvertere armis nequiret, *magnum decus quasi vit inliciens Germanos ad discordias,* ut Romanus Scriptor de eo loquitur.

Tacit. Ann.
nal. II.

LII. At Arminius, Romanis abscedentibus & Maroboduo æmulo pulso, quum armis succinctus esset, consilia inivit de mutanda Republicâ, quæ potestatem ejus legibus circumscripserat. Igitur *regnum affectat;* sive illud suis deberi meritis existimabat, sive promptius imposterum aditurus pericula, si sua tueretur; sive ut quisquis excellentissimus est ingenio, & animo invictissimo, ita ad dominationem maxime proclivis existit. Neq; fortasse erat, quod magis expediret discordanti Germanorum Republicæ, quàm ut ab uno regeretur. Tolli enim absoluto unius Principatu poterant controversiæ, quæ studiis acerrimis & infestissimis nunc surgentium, nunc succumbentium factionum, gravissimè Rempublicam affligebant. Quod si ergò summis laudibus in cœlum meritò evehantur illi, qui primi vagos dispersosque homines in societatem civilem subegerunt; non minus laudanda videbantur

Idem ibidem.

tur

tur Arminii ausa, quibus civitatem discordiis fessam, & suo imminentem exitio, colligere uno sub Rectore, & uno animare spiritu ac servare decreverat.

LIII. Sed respondere ex popularium hominum sententia lubet. Ingentia & immortalia Arminii merita in Rempublicam extabant, quibus illam ex flammis & ruinis ereptam, ad summam claritudinem protulerat. Neque tamen statim tantum cuique in libera Republica tribuendum, quantum meretur, sed quantum securitas Reipublicæ patitur. Quod in Cæsare ac Pompejo neglectum, magnis postea cladibus expiatum est, quum oppressâ libertate Romanam Rempublicam alter subverteret. Denique Monarchia tum demum reliquis imperiorum formis anteferenda est, si eam ingenia hominum pati possunt. Multi autem ad invisum Regis nomen exhorrescunt: quod id libertati inimicum exitiosumque arbitrentur. Ita *Arminius adversam popularium libertatem habuit.*

Tacit. An-
nal. lib. II.

LIV. Cæterum ille, quod affectabat, armis quæ-
rere statuit. Serò tunc observatum est, parcius colen-
das eminentium hominum virtutes, ne nimis instru-
cti viribus, contemptâ exutaque æqualitate ad mutan-
dam Rempublicam vertantur. Tantum quippe pericu-
lum populari imperio imminet à summis paucorum
virtutibus, si nimiùm extollantur, quantum à sum-
mis vitiis impendet. Ac plerumque accidit, ut amoto
externo hostilique metu eandem vim, quâ illos arma-
verat Respublica, in ipsam detorqueant. Et Arminius
quidem armis motis *variâ fortunâ certat*; quum sicut il-
le pro augenda dominatione, ita cæteri pro libertate
conservandâ, vires sumerent.

LV. Sed tandem magnum illud Germaniæ decus,
quum

ARMINIVS.

31

quum virtute frangi haut posset, *dolo propinquorum cecidit.* Iniquissimi illi, & perditissimi, qui tanti Principis sanguine se foedarunt. Quod scelus tanto gravius est, quanto tetrius habetur, cognatorum concidisse fraudibus, quem non vis hostilis, non motæ toto Imperio Romanæ legiones læserant. Frustra heic mihi objicitis violatas leges, quarum religioni adstrictus fuerat. Sancta enim semper, atque inviolabilis est omnium imperantium Majestas: cæteris autem patientia tot gentium exemplis commendata est, si quædam legibus adversa patnaverint. Et quid crudelissimi parricidæ manus intingunt sanguini Principis sui, quum tot alia mitiora forent remedia, quibus suæ prospicere securitati poterant? Neque evertuntur meritò qui meritò à populo metuuntur; quum adversùs metuendam injuriam sine injuria securitatem sibi præstare Respublica possit.

LVI. Post cædem fortissimi Herois, quum Cherusci victoribus Cattis in prædam cederent, improspere quæsitum sanguine Principis sui libertatem viderunt. Nam quod Cornelius Nepos de Thebis testatur, illas cum Epaminonda surrexisse & concidisse: mihi de Cheruscis non absimiliter affirmare lubet, eos, quamdiu Arminius præfuit Reipublicæ, caput fuisse totius Germaniæ: post ejusdem autem interitum amisisse & decus, & potentiam, & existimationem. Sequutum enim est, quod Tacitus memorat, *In latere Cauchorum Cattorumque Cherusci nimiam ac marcentem diu pacem illacessiti nutrierunt: idque jucundius, quam tutius fuit, quia inter impotentes & validos falso quiescas. Ubi manu agitur, modestia ac probitas nomina superioris sunt. Ita qui olim boni equique Cherusci, nunc inertes ac stulti vocantur.* Non mirum igitur, si desideratus post mortem Arminius, si memoria ejus sacrata carminibus, quæ tempore Taciti apud

Cornel.
Nepos in
Epami-
nonda.

Tacit. de
morib.
Germ.

Germanicas

*Voss. Theol.
Gentil. lib.
II. cap.
XXXII.*

*Tacit. An-
nal. lib. II.*

manicas gentes adhuc canebantur. Quin statuam posuit posteritas, quam *Ermenseul* sive *Hirmensul* Saxones dixerunt, & in Arminio Martem ac Herculem divino cultu prosequuti sunt.

LVII. Extinctus est in flore ætatis, quum septem & triginta annos vitæ explevisset. In quo, sicut in cæteris Magni Alexandri fatum subiit, cui ut ætate fere æqualis, ita magnitudine animi ac gloriâ par omnino fuit. Uterque in virenti ætate, scelere suorum subversus est. Alexander duodecim annos regnavit; Arminius idem potentia spatium explevit. Ambo orientem fortunam moderatè & prudenter tulere, sed ad extremum magnitudinem ejus non ceperunt. In Alexandro iram & violentiam Arrianus & Curtius, in Arminio Vellejus & Tacitus perstringunt. Alexander beneficiis ac munificentia magnus habebatur: iisdem quoque virtutibus famam sibi Arminius conciliabat. Ille juvenis, aut adolescens res maximas brevi tempore confecit: hic nondum vigesimum quintum egressus erat annum, quum & clarissimâ post homines natos victoriâ adversus Romanos potiretur, & maximam Rempublicam à servitute eriperet. Qua in re major etiam Alexandro dicendus Arminius, quod erudito dialogo vult Huttenus, quum non in molles Persiæ populos, aut imbelles Indiæ inciderit nationes, sed florentissimum Romanorum imperium, cui nihil par, aut secundum, maximis victoriis labefactaverit. Ac Alexander quidem exercitum cum imperio à Patre Philippo acceperat: Arminius autem, rebus Germaniæ perditis ac deploratis, in summis difficultatibus, Dux incepit esse exercitus, qui nondum coiverat. Sed longè difficilior, ex humillimis & ab omni fortunæ præsidio destitutis initiis, quam magnis clarisque ad maxima surgere. Alexandrum præclara Scriptorum ingenia æterni-

*Vlricus
Hutten.
Dial. inter
Script.
Germ.
Schard.*

ARMINIVS.
æternitati consecrârunt : Arminius solius hostis beneficio
vivit , semperque memorabitur illo monumento , quod
Cornelius Tacitus tantis manibus vel invitus posuit.

33
Tacit. An-
nal. lib. II.
cap. ult.

ARMINIVS

ABSCEDENTIBVS ROMANIS,
ET PVLSO MAROBODVO
REGNUM AFFECTANS
LIBERTATEM POPVLARIVM ADVER-
SAM HABVIT,
PETITVSQUE ARMIS , QUUM VARIA
FORTVNA CERTARET,
DOLO PROPINQVORVM CECIDIT,
LIBERATOR HAUD
DVBIÆ GERMANIÆ,
ET QVI NON PRIMORDIA
POPVI ROMANI,
SICVT ALII REGES DVCESQVE,
SED FLORENTISSIMVM IMPERIVM
LACESSIERIT,
PRÆLIIS AMBIGVVS,
BELLO NON VICTVS,
SEPTEM ET TRIGINTA ANNOS VITÆ,
DVODECIM POTENTIÆ
EXPLEVIT

E

CANI-

CANITVROQ; ADHVC BARBARAS
 APVD GENTES
 GRÆCORVM ANNALIBVS IGNOTVS,
 QVI SVA TANTVM MIRANTVR,
 ROMANIS HAVD PERINDE
 CELEBRIS
 DVM VETERA EXTOLLIMVS,
 RECENTIVM INCVRIOSI.

Kd 2246

ULB Halle
002 800 578

3

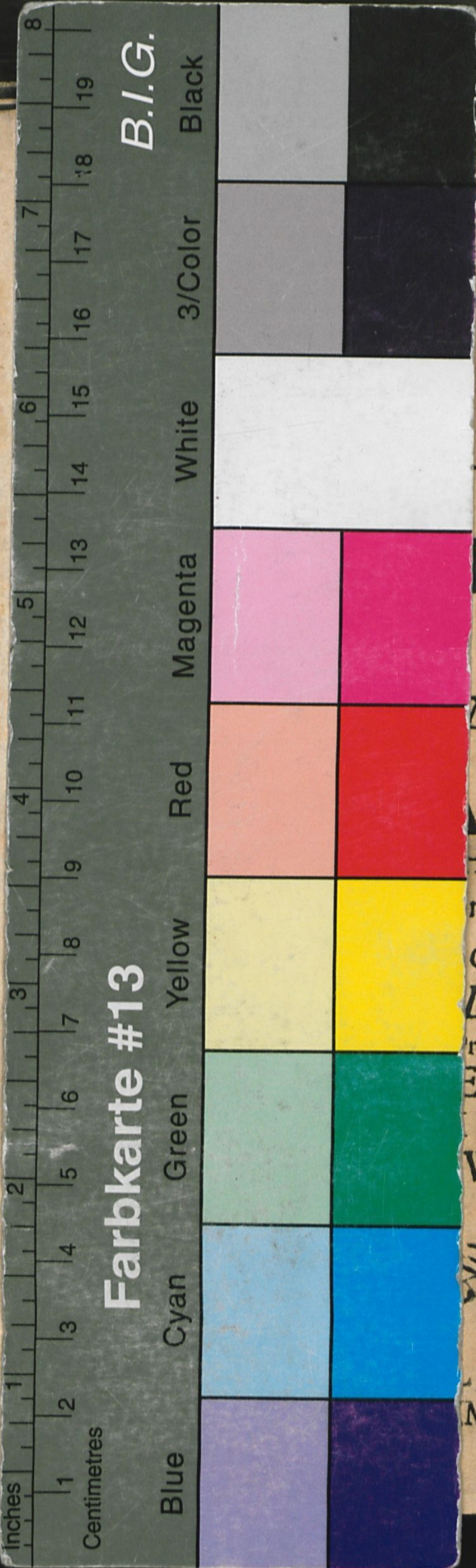

5b.

M. S. VD 17

34.

D. M. A.

MINII SCORVM CIS

ET RES STAS

NE ORDINARIA
RÆSIDIO

ACHENBERG

HISTOR. PROF.

mnium examini

o Philosophico

DC LXXIX. Hor. Sol.

proponet

THEODORVS SPIEGEL

ELSHEIM

Westphalus.

BERGÆ,

MONII, ACAD. Typograph.

